

Jazz goes Debussy

Het gaat me meer om de klankkleuren

Interview met jazzpianist Rob van Bavel

Tilmar Junius

Rob van Bavel is mede dankzij zijn grote repertoirekennis en flexibiliteit al meer dan twintig jaar één van de meest prominente jazzpianisten van Europa. Na in 1987 als jazzpianist cum laude afgestudeerd te zijn aan het Rotterdams Conservatorium won hij bijna iedere jazzprijs in Nederland, naast vele Europese jazzprijzen en een tweede prijs bij het belangrijkste jazzconcours van de wereld, de Thelonious Monk Competition in Washington (VS). Zijn virtuoze spel is inmiddels vastgelegd op meer dan 100 cd's. Hij heeft de afgelopen twintig jaar in veel verschillende bands gespeeld en diverse eigen formaties geleid, maar op het moment staat voor hem vooral het trio 'The Ghost, the King and I' centraal. In het repertoire van dit trio met bassist Frans van Geest en gitarist Vincent Koning nemen bewerkingen van klassieke stukken een belangrijke plaats in. Het trio heeft diverse composities die gebaseerd zijn op de muziek van Claude Debussy op het repertoire. Speciaal voor de EPTA heeft Rob van Bavel de partituur van zijn composities DBC 1 en DBC 2, welke gebaseerd zijn op meerdere stukken van Debussy, beschikbaar gesteld. Samen met opnames van het stuk zijn deze partituren op de site van de EPTA gezet.

De opnames komen van de Cd Trilogy van het trio (Daybreak;2011)

RvB Ik heb naast jazzpiano altijd ontzettend veel klassiek piano gespeeld, maar na mijn afstuderen ging mijn muzikale interesse een tijd lang toch meer richting de jazzmuziek, vooral vanwege een zeer drukke agenda met optredens met in die tijd erg succesvolle bands. De laatste jaren is de concertpraktijk wat rustiger geworden, dus heb ik meer tijd om weer eens wat te studeren in plaats van alleen de stukken voor te bereiden die het volgende weekend gespeeld moeten worden. Ik ben toen eerst wat stukken gaan oppakken die ik ooit wel eens gestudeerd had, zoals Etudes van Chopin en Czerny, de schitterende Rapsodieën van Brahms en de Preludes van Gershwin. Die Preludes inspireerden mij om deze stukken te bewerken voor mijn vaste trio 'The Ghost, the King and I', met bassist Frans van Geest en gitarist Vincent Koning.

Na de preludes van Gershwin heb ik me gestort op de muziek van Claude Debussy; de link met jazz is makkelijk gelegd, aangezien Debussy een groot voorbeeld was voor één van mijn eigen helden, de jazzpianist Bill Evans. Ook ik ben altijd al gek geweest van Debussy, al van kinds af aan (naast Debussy ook Ravel, Darius Milhaud en later Mompou) . Die hele typische klankkleuren (heletoonstoonladders, pentatoniek, diatonisch verschuivende drieklanken) spraken mij zelfs nog veel meer aan toen ik in de muziek van Bill Evans ging duiken.

Welke stukken van Claude Debussy heb je tot nu toe bewerkt?

Het liefst combineer ik verschillende fragmenten en combineer ik deze fragmenten op hun beurt met improvisatie. Dit kunnen ook fragmenten uit verschillende stukken zijn, zoals het geval is bij de stukken DBC 1, DBC 2 en DBC 3. Eigenlijk ontstaan op die manier nieuwe composities, opgebouwd uit bouwstenen van diverse stukken. In DBC 1 en DBC 2 zitten onder meer fragmenten van Golliwogg's Cakewalk, de eerste en de tweede Arabesque en Jardins sous la pluie (uit Estampes) verwerkt.

Speel je de oorspronkelijke stukken ook?

Absoluut, het begint altijd met het studeren van de stukken zelf. Niet dat ik ze zelf op een podium zal uitvoeren, dat laat ik graag aan anderen over, maar tijdens het studeren ontstaan langzaam ideeën over een bewerking.

Over wat voor soort ideeën heb je het dan?

We streven naar smaakvolle bewerkingen die met respect en liefde voor het origineel gemaakt zijn en gespeeld worden. Tijdens het studeren ontstaat langzaam maar zeker het idee welke fragmenten bruikbaar zijn en welke niet. De improvisatiegedeeltes zijn harmonisch gezien meestal gebaseerd op de harmonieën van de oorspronkelijke stukken. Zo improviseren we bij de Debussy-bewerkingen onder andere over de harmonieën van de eerste Arabesque en van Golliwogg's Cakewalk.

Ik ben bij de preludes van Gershwin wel vrij dicht bij het origineel gebleven, want Gershwin zijn harmonische en melodische ideeën liggen met al die pentatoniek en octotoniek heel dicht bij het hedendaagse jazzidoom.

En het met een jazz feel spelen van klassieke stukken?

Dat doen we eigenlijk nooit, dat vind ik artistiek niet zo interessant. Het gaat me meer om de klankkleuren.

Vroeger

Dat verjazzen van klassieke stukken, deed je dat als kind wel?

Nee, dat was voor mijzelf echt een no go area! Rob van Kreeveld vroeg dat op het conservatorium wel een enkele keer van andere studenten - bij wijze van oefening, denk ik, en vooral Bach - maar ik heb daar zelf helemaal niets mee. Bij mijn weten heb ik als kind ook nooit over klassieke stukken geïmproviseerd.

Wat voor type lessen had je vroeger als kind?

De enige jazzles die ik heb gehad voordat ik naar de vooropleiding van het Rotterdams conservatorium ben gegaan was een jazzbandje op de muziekschool in Oosterhout. Verder zat ik op het gymnasium van Breda in de schoolband, de 'Orange Town Jazz Band'. Improviseren en zo heb ik vooral geleerd door eindeloos mijn favoriete cassettebandjes na te spelen, veel samen te spelen en door veel zelf te experimenteren.

Als zoon van een fantastische klassieke pianist/pianodocent/muzikale duizendpoot (Cees van Bavel) en een moeder die naast haar beroep als lerares lichamelijke opvoeding ook pianoles gaf, was het vrij logisch dat ik op zevenjarige leeftijd begon met pianospelen. Aanvankelijk kreeg ik privélessen van verschillende docenten in de omgeving van Breda, daarna volgde ik jarenlang les op de muziekschool in Oosterhout bij Leon Schenkels, die mij zozeer kon motiveren dat ik op zijn aanraden op mijn zestiende tijdens mijn vijfde jaar gymnasium de vooropleiding klassiek piano ging volgen aan het conservatorium van Tilburg. Ik had daar een fantastische docente, Liana Serbescu, maar ik was toen al twee jaar 'verslaafd' aan jazzmuziek. Een jaar later hakte ik de knoop door en stapte over naar de vooropleiding Jazz in Rotterdam (gelukkig met goedkeuring van mijn klassieke docente, die mij opbelde om me te feliciteren met mijn toelating tot de jazzafdeling).

Wat voor rol speelde het spelen van klassieke muziek tijdens jouw studie?

Bij mijn docent Rob van Kreeveld (zelf klassieke geschoold) kreeg ik zowel jazzlessen als lessen in klassieke muziek; soms zorgde dat voor ongemakkelijke momenten, als ik een week hard had gestudeerd op een jazzstuk en hij mij dan vroeg om het afgesproken deel uit de Franse Suites van J.S. Bach te spelen ... Op mijn eindexamen heb ik zelfs nog een eigen pianoconcert gespeeld met een strijkkwartet, dus de klassieke muziek speelde toen nog steeds een grote rol.

Bewerken

Zijn er opnames die bij het bewerken van klassieke muziek voor jou als inspiratiebron of voorbeeld hebben gediend?

Ik heb ontzettend veel geluisterd naar de CD 'Red Square Blue' van Fred Hersch¹.

Voor die CD heeft hij de muziek van een aantal Russische componisten voor verschillende kleine bezettingen bewerkt, met zijn vaste trio als uitgangspunt. Erg indrukwekkende muziek, net als de CD 'Across the crystal sea' van Danilo Perez met dirigent/arrangeur Claus Ogerman².

Toen ik naar die laatste CD zat te luisteren dacht ik bij het stuk *If I forget you* op een gegeven moment: Wat een waanzinnig mooie *ballad*!. Pas veel later realiseerde ik me dat het een bewerking was van het derde deel van de tweede Symfonie van Rachmaninov.

Claus Ogerman heeft ook de *Pavane* van Gabriel Fauré bewerkt voor Bill Evans³.

Dat is wat mij betreft echt een schoolvoorbeeld van het smaakvol bewerken en spelen van een klassiek stuk met respect en liefde voor het origineel.

Is het gebleven bij Gershwin en Debussy?

Na de stukken van Debussy heb ik voor het trio een jazzversie gemaakt van de prelude uit *Le Tombeau de Couperin* van Maurice Ravel, die vooral in harmonische zin weer een groot voorbeeld was voor jazzpianist Herbie Hancock. Dit stuk hebben we opgenomen onder de titel *Ravel's Tomb*. Op het moment zijn we bezig met een 'compilatie' van enkele inventies van Bach, een andere grote liefde uit mijn jeugd, gecombineerd met het stuk 'Bebop' van jazztrompettist Dizzy Gillespie. Voor mijn gevoel lag deze combinatie erg voor de hand, aangezien de inventies en het jazzidoom van Gillespie wat betreft notenmateriaal, bereik van de melodie en de relatie melodie-harmonie erg veel overeenkomsten vertonen.

Bovendien hebben we een aantal jaren geleden samengewerkt met de Koreaanse jazz-zanger Buyoung Lee⁴.

Hierbij speelt klassieke pianomuziek ook een belangrijke rol: *La fille aux cheveux de lin* blijkt erg goed te passen bij het stuk Daydream van jazzpianist/componist Billy Strayhorn en de *Gymnopédie nr. 1* van Eric Satie kan heel goed gecombineerd worden met *Waltz for Debby* van Bill Evans.

Tegen wat voor soort problemen loop je bij het bewerken aan?

Je hebt op de eerste plaats te maken met die bezetting piano/bas/elektrische gitaar, niet alles werkt met die instrumentatie even goed. Je hebt er bovendien een extra harmonisch-melodisch instrument bij, wat veel extra mogelijkheden geeft. Het verdelen van de melodieën en de harmonieën over deze instrumenten is absoluut een grote uitdaging.

¹ 'Red Square Blue' (Angel Records; 1993). De Amerikaanse pianist Fred Hersch (1955) is één van de belangrijkste hedendaagse jazzpianisten en een veelgevraagd pedagoog.

² 'Across the crystal sea – Arranged and conducted by Claus Ogerman' (Decca U.S.; 2008). De Panamese pianist Danilo Perez (1965) maakt al jaren deel uit van één van de belangrijkste jazzformaties van dit moment, het kwartet van saxofoonlegende Wayne Shorter.

³ 'Bill Evans with symphony orchestra' (Polygram Records; 1965).

⁴ **De cd** 'Reverie' - Bu Young Lee sings with Rob van Bavel' (YesAsia; 2010) is niet in Nederland uitgebracht.

Speel je ook bewerkingen van klassieke stukken wanneer je solo speelt?

Nee, eigenlijk nooit. Dat hoort echt bij het repertoire van het trio.

Ligt het dan niet meer voor de hand om je bewerkingen te maken voor een bezetting die gangbaar is in klassieke muziek, door bijvoorbeeld een samenwerkingsverband met een strijkkwartet aan te gaan?

Eigenlijk niet. Het is juist mijn bedoeling om los te komen van het origineel en met de bezetting elektrische gitaar, geplukte contrabas en piano ontstaat er ook wat de klankkleur betreft automatisch een afstand tot het oorspronkelijke klassieke stuk. Voor een meer klassieke bezetting maak ik liever een bewerking van een jazzstuk.

En verder?

Met het combineren van fragmenten roep je soms wel problemen over jezelf af. Tegen het eind van de *Prelude* komt Ravel bijvoorbeeld in d-mineur uit, maar in mijn bewerking zat ik toch echt in fis-mineur. Dan zit er niets anders op dan dat gedeelte van de *Prelude* ook in fis- mineur in te studeren.

Rob van Bavel over zijn composities DBC 1 en DBC 2:

Het begint met *Golliwogg's Cakewalk (Children's Corner)*: Eerst het origineel (uiteraard verdeeld over het trio), dan een improvisatie van de gitaar over enkele akkoorden van dit stuk, zowel in Es als Ges (net als Debussy), dan pianosolo op het eerste akkoord van het stuk⁵.

Daarna gaan we naar een fragment uit *Arabesque nr. 2*, vervolgens het begin van *Doctor Gradus ad Parnassum (Children's Corner)*, wat ontaardt in een lange tutti improvisatie op de heletoonsreeks (E). We vervolgen met een fragment uit *Jardins sous la pluie (Estampes)* wat mooi aansluit met (het akkoordenschema van) de eerste *Arabesque*. Daarna volgt een wat sneller gedeelte uit dezelfde *Arabesque* waaruit een swingende gitaarsolo voortvloeit, gevolgd door een pianosolo in vierkwarts (ritmische modulatie!) op de akkoorden van de jazzhit *Autumn Leaves (Les feuilles mortes!)*. We eindigen met het slot van de *Arabesque*.